

**ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
КАФЕДРА «АГРОНОМІЯ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з
навчальної роботи

Костянтин БОРАК

« ____ » _____ 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Лісова фітопатологія

(назва освітньої компоненти)

Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 205 «Лісове господарство»

Освітньо-професійна програма Лісове господарство

Освітній ступінь Бакалавр

Мова навчання: Українська

Житомир 2025

Робоча програма «Лісова фітопатологія» для здобувачів освіти
Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»
спеціальність: 205 «Лісове господарство»

Розробник: Романюк А.А., викладач вищої категорії, викладач-методист
Житомирського агротехнічного фахового коледжу.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Агрономія та лісове
господарство»

Протокол від «27» 08 2025 року № 1

Зав. кафедрою Наталія Цуман.

Робочу програму схвалено на засіданні
кафедри _____

Протокол від « » _____ 202 року № _____

Голова циклової комісії _____

Робочу програму схвалено на засіданні
кафедри _____

Протокол від « » _____ 202 року № _____

Голова циклової комісії _____

Робочу програму схвалено на засіданні
кафедри _____

Протокол від « » _____ 202 року № _____

Голова циклової комісії _____

Робочу програму схвалено на засіданні
кафедри _____

Протокол від « » _____ 202 року № _____

Голова циклової комісії _____

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»	Обов'язкова
Розділів - 3	Спеціальність:	Рік підготовки: III - й
	205 «Лісове господарство»	Семестр: VI - й
		Лекції – 16 год
		Практичні: 14 год
		Лабораторні:
Загальна кількість годин – 90	Освітній ступінь: Бакалавр	Самостійна робота – 60 год
		Вид контролю: Поточний – індивідуальне та групове опитування, тести. Підсумковий – екзамен.

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить – 2,0

2. Мета і завдання дисципліни

1. Навчальна дисципліна «Лісова фітопатологія» є нормативною у галузевому стандарті вищої освіти за напрямком підготовки 205 «Лісове господарство».

Завдання. Вивчення лісової фітопатології дозволить інженеру лісового господарства добре знати морфологію, біологію, екологію збудників інфекційних та неінфекційних хвороб деревних рослин в лісі, культурах, середньовікових, пристигаючих і стиглих насадженнях в конкретних ґрунтово-кліматичних регіонах України.

Основною метою вивчення дисципліни є: – формування у студентів сучасне екологічне і лісогосподарське мислення в умовах ринкової економіки, розширити їх знання щодо практичного застосування теоретичних та методологічних основ формування та реалізації лісогосподарської політики держави, навчити раціонально використовувати та примножувати лісові ресурси України.

Предметом вивчення дисципліни є:

- лісові насадження;
- лісопокриті території та збудники хвороб, що їх уражують;

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни студентами є самостійна робота студентів з літературою, методичними розробками, довідниками та державними нормами і правилами щодо ураження лісових насаджень хворобами та шкідниками.

У межах цієї дисципліни здійснюється підготовка майбутніх фахівців з лісового господарства, прогнозування розвитку хвороб в лісових екосистемах.

Навчальна дисципліна є підґрунтям для багатьох інших, не тільки нормативних, але й вибіркових дисциплін, оскільки певним чином визначає нормативи підготовки фахівця з вищою освітою.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

- загальні відомості про типи хвороб та їх збудників;
- будову, розмноження та збереження грибів, бактерій, вірусів, фітоплазмових тіл;

- поширення та живлення збудників хвороб;
- стадії розвитку інфекційного процесу, фактори стійкості деревних, кущових, квіткових рослин до збудників хвороб та методи запобігання розвитку патологічного процесу;
- основні біологічні, хімічні препарати та антисептики;
- головні хвороби плодів і насіння, сіянців, хвої, листків;
- головні негнилеві хвороби гілок і стовбурів;
- кореневі гнилі деревних рослин;
- стовбурні гнилі деревних рослин. Необхідно знати і вміти визначити які збудники і як руйнують зрубану деревину на складах, особливості гниття деревини в холодних спорудах та житлових будівлях. Опанувати методи фітопатологічних обстежень лісів та інших насаджень із деревних і кущових рослин; методи діагностики та фітопатологічних досліджень; особливості прогнозування хвороб у лісі.

Вивчення дисципліни «**Лісова фітопатологія**» дає можливість студентам спеціальності 205 «Лісове господарство» **вміти:**

- провести фітопатологічне обстеження розсадника, культур, молодняків, середньовікових, стиглих та перестійних насаджень;
- здійснити фітопатологічне обстеження деревини на складах і будівлях;
- провести фітопатологічне дослідження і за допомогою визначників встановити збудника хвороби;
- розпізнавати головних збудників хвороб за окремими стадіями їх розвитку та за зовнішніми ознаками їх прояву на деревних рослинах;
- запроєктувати відповідні прийоми боротьби із виявленими збудниками хвороб;
- провести короткотерміновий, довготерміновий та багаторічний прогнози;
- вміти оцінювати фактори, які впливають на розвиток чисельності збудників хвороб;
- планувати і проектувати економічно та екологічно вигідні методи захисту насаджень від хвороб.

3. Програмні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК) :

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК11. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства.

ФК2. Здатність проводити лісівничі вимірювання та дослідження.

ФК4. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

ПРН3. Проводити літературний пошук українською та іноземними мовами і аналізувати отриману інформацію.

ПРН6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей.

ПРН7. Застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства, знання з економіки та права для забезпечення ефективної виробничої діяльності.

ПРН9. Застосовувати лісівничі загальновідомі методи збору дослідного

матеріалу та його статистичного опрацювання.

PH10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази.

PH11. Оцінювати значимість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази і робити аргументовані висновки.

PH 16. Організувати результативні та безпечні умови праці.

4. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця лісового господарства:

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Ботаніка	Лісова ентомологія
Біологія	Лісова меліорація
Лісознавство	Лісові культури
Лісове ґрунтознавство	Лісова таксація

5. Критерії оцінювання

Об'єктивне оцінювання знань студентів у межах кредитно-модульної системи в умовах продовження ідей Болонського процесу має сприяти підвищенню якості підготовки і конкурентноспроможності фахівців, стимулювати самостійну та систематичну роботу студента протягом навчального семестру. Досягається така об'єктивність запровадженням відповідних критеріїв оцінювання, тобто системи вимог до рівня знань та вмінь студента, які він повинен продемонструвати для підтвердження набутих ним компетенцій за 100-бальною шкалою.

Сума балів за всі види Навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		

35-59	FX	незадовільно з	незараховано з
		можливістю повторного складання	можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

III

кала оцінювання: Національна та ECTS

Критерії оцінювання Заліку

Оцінка «**відмінно**» (90-100 балів) виставляється студенту, який повністю оволодів програмним матеріалом, точно й повно виконав практичні завдання; виявив творчу самостійність, знання спеціальної літератури, тверді переконання та вміння їх захищати, високу комунікативну культуру, уміння робити практичні висновки; на семінарських, лабораторних, практичних заняттях показав достатній рівень розвитку умінь і навичок точного застосування знань.

Оцінка «**добре**» (74-89 балів) виставляється за тих же умов. Відмінність у знаннях студента полягає в дещо обмеженому й звуженому прояві тих же якостей, які слугують критерієм відмінної оцінки – творча самостійність, знання літератури тощо. Але вже немає тієї свободи викладу матеріалу, як у першому випадку, можуть допускатися окремі помилки, що легко виправляються самим студентом під час бесіди.

Оцінка «**задовільно**» (60-73 балів) виставляється за повне знання програми та за виконання завдань. У цьому випадку студент може й не виявити самостійності суджень. Відчувається, що він дещо просто «завчив», однак навчальний матеріал він загалом знає. Має певне уявлення про вимоги практики, може знайти нові приклади або умови застосування знань на практиці. Знає літературу, але, можливо, не всю і не може дати достатньої критичної оцінки. Володіє необхідними вміннями. Можливі недоліки в аспекті комунікативної культури.

Оцінка «**незадовільно**» (1-59 балів) виставляється, якщо студент не має повних знань. Завдання не виконані або виконані невірно. Уміннями й навичками студент не володіє. Навчальної літератури зовсім не знає.

Засоби оцінювання:

Залік; контрольні роботи; тестові завдання; групове та індивідуальне опитування.

6. Структура навчальної дисципліни

Семестр	Кількість годин					
	денна форма					
	усьог о	у тому числі				
Лекц.		Практ.	Лабор.	Індив.	Самос.	
1	2	3	4	5	6	7
6	90	16	14	-	-	60

7. Тематичний план

Назва змістовних модулів	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	у тому числі					у тому числі				
	л.	п.	лаб.	інд.	с.р.	л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
Тема 1. Вступ. Загальні відомості про хвороби деревних рослин	1	1			5					
Тема 2. Неінфекційні фактори і причини, які викликають хвороби лісостанів та зелених насаджень	1	1			5					
Тема 3. Збудники інфекційних хвороб рослин: (гриби, бактерії, актиноміцети, мікоплазми, риккетсії, віруси, квіткові напівпаразити, фітонематоди)	1	1			5					
Тема 4. Патогенез і динаміка інфекційних та неінфекційних хвороб у лісових і зелених насадженнях. Імунітет деревних	1	1			5					

рослин до інфекційних хвороб.										
Тема 5. Методи та засоби захисту деревних рослин від збудників хвороб і пошкоджень.		1			5					
Тема 1. Хвороби плодів і насіння. Система заходів захисту від збудників хвороб.	2	1			5					
Тема 2. Хвороби квітково-декоративних рослин. Система заходів захисту від збудників хвороб.	2	2			6					
Тема 3. Хвороби сіянців і молодняків. Система заходів захисту від збудників хвороб.	2	2			6					
Тема 1. Судинні, некрозно-ракові хвороби деревних порід.	2	2			6					
Тема 2. Гнилеві хвороби деревних порід.	2	2			6					
Тема 3. Руйнування деревини на складах, технічних спорудах і будинках.	2				6					
Всього годин:	16	14			60					

8. Орієнтовний перелік тем та кількість годин практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Тема 1. Вступ.	3	

	Загальні відомості про хвороби деревних рослин		
2.	Тема 2. Патогенез і динаміка інфекційних та неінфекційних хвороб у лісових і зелених насадженнях. Імунітет деревних рослин до інфекційних хвороб.	3	
3.	Тема 3. Хвороби плодів і насіння. Система заходів захисту від збудників хвороб.	3	
4.	Тема 4. Хвороби сіянців і молодняків. Система заходів захисту від збудників хвороб.	3	
5.	Тема 5. Гнилеві хвороби деревних порід.	2	
Всього:		14	

9. Орієнтовні теми та кількість годин самостійної роботи студентів

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Загальні відомості про хвороби деревних рослин	9	
2.	Патогенез і динаміка інфекційних та неінфекційних хвороб у лісових і зелених насадженнях. Імунітет деревних рослин до інфекційних хвороб.	9	
3.	Неінфекційні фактори і причини, які викликають хвороби лісостанів та зелених насаджень	9	
4.	Хвороби сіянців і молодняків. Система заходів захисту від збудників хвороб.	9	
5.	Судинні, некрозно-ракові хвороби деревних порід.	8	
6.	Руйнування деревини на складах, технічних спорудах і будинках.	8	
7.	Гнилеві хвороби деревних порід.	8	
Всього:		60	

10. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань на теми:

1. Збір колекції гербарних зразків за місцем проживання;
2. Визначення і систематизування зібраної гербарної колекції;
3. Систематика грибів;
4. Хвороби кореневищ, цибулин, бульбоцибулин, насіння хвойних і листяних порід;
5. Хвороби квіткових рослин відкритого і закритого ґрунту;
6. Хвороби плодів і насіння хвойних і листяних порід;
7. Хвороби сходів і сіянців основних лісоутворюючих порід зони Полісся України;

8. Хвороби хвої і листя;
9. Некрозно-судинні хвороби;
10. Ракові хвороби хвойних і листяних порід;
11. Класифікація гнилей. Кореневі гнилі;
12. Стовбурні гнилі хвойних і листяних порід;
13. Складські і домові гриби;
14. Основні хвороби заготовленої деревини;
15. Засоби і заходи захисту хвойних і широколистяних порід від грибкових та бактеріальних хвороб.

11. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма з дисципліни (затверджена методичною радою ЖАТФК).
2. Робоча навчальна програма.
3. Конспект лекцій.
4. Комплекс методичного забезпечення для самостійної роботи.
5. Комплекс методичного забезпечення для виконання практичних робіт
6. Завдання для контрольних робіт.

12. Каталог ресурсів:

Методична література:

1. Гойчук А.Ф., Решетник Л.Л. Лісова фітопатологія. Робоча програма та методичні поради до виконання практичних завдань навчальної практики з дисципліни "Лісова фітопатологія" для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації зі спеціальності 1304 "Лісове і садово-паркове господарство" / навчальне видання, Житомир: Полісся, 2012. 20 с.

2. Гойчук А.Ф., Решетник Л.Л. Зошит для лабораторно-практичних робіт з лісової фітопатології: навчальне видання (напрямок підготовки 1340 лісове і садово-паркове господарство). Житомир «Полісся», вид. 5е, перероб. і допов. 2014. 77 с.

3. Гойчук А.Ф., Решетник Л.Л. Лісова фітопатологія. Робоча програма та методичні поради до вивчення курсу лісової фітопатології для студентів заочної форми навчання ОКР «Бакалавр» вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації з напрямку 6.090103 "Лісове та садово-паркове господарство". Навчальне видання, Вид. 3е перероб і доповн. Житомир: Полісся, 2013. 73 с.

4. Гойчук А. Ф., Решетник Л.Л., Максимчук Н.В. Методичні поради до виконання практичних завдань з виробничої практики для студентів вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, які навчаються за напрямком 6.09103 лісове і садово-паркове господарство за спеціальністю 8.09010301-„Лісове господарство" / навчальне видання. Житомир: Полісся, 2012. 20 с.

5. Марченко А.Б. Лісова фітопатологія. Методичні вказівки до вивчення дисципліни для студентів агрономічного факультету денної форми навчання за кредитно-модульною системою навчання. Біла Церква, 2012. 34 с.

6. Марченко А.Б. Лісова фітопатологія. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів агрономічного факультету за кредитно-модульною системою навчання під час проходження навчальної практики. Біла Церква, 2012. 80 с.

7. Марченко А.Б. Інфекційні вороби деревних порід. Посібник для студентів вищих навчальних закладів агрономічного факультету за напрямом підготовки лісове та садово-паркове господарства. Біла Церква, 2014. 160 с.

Основна література:

1. Гойчук А.Ф., Решетник Л.Л. Лісова фітопатологія у визначеннях, рисунках, схемах. Вид. 2-е, перероб. і доповн. Житомир. «Полісся».2010.186 с.

2. Гойчук А.Ф., Решетник Л.Л. Довідник-визначник базидіом головних дереворуйнівних грибів. Навчальний посібник. Житомир: Полісся, 2011. 48 с.

3. Циліорик А.В., Шевченко С.В. Лісова фітопатологія. К.: КВЦ, 2008. 464 с.

4. Циліорик А.В., Шевченко С.В. Лісова фітопатологія. Практикум. Корсунь-Шевченківський: Поліграфічний центр «Ірена», 1999. 203 с.

Адреси сайтів в INTERNET

1. uk.wikipedia.org/

2. ru.wikipedia.org/

3. sbio.info/page.php?id=12517

4. bse.sci-lib.com/article116474.html